

Esperanto-nytt 1/2001

Språkåret:

Esperanto åpner dører

[Artikkelen sto i Aftenposten, aftenutgaven, fredag 20. april, på debattsiden.]

Europarådet har, med støtte fra EU, erklært år 2001 som Det europeiske språkåret. Dette ble markert 20. april med en konferanse i Munchmuseet på Tøyen i Oslo. Det er to hovedmål for Språkåret: Det ene er å øke bevisstheten om og respekten for det språklige mangfold. Det andre er å motivere europeerne til å lære nye språk, gjerne nabospråkene sine og språk som er mindre brukt. Språk åpner dører, heter det.

Bare i Vest-Europa tales det, foruten de 11 offisielle EU-språkene, samt norsk og islandsk, over 50 minoritetsspråk. Blant de mest kjente er samisk, færøysk, baskisk, walisisk, frisisk og retoromansk.

Når språkene får fritt spill, er det de sterkeste som vinner terrenget og de svakeste som taper. Der hvor to språk møtes, er det de som taler det minste av de to som må bruke et fremmedspråk, ikke omvendt. Slik har det vært i møtet mellom norsk og samisk og slik blir det nå i møtet mellom norsk og engelsk. I EU har man inntil nylig vært trofast mot likeverdighetsprinsippet, men når nå antallet offisielle språk i unionen er steget til 11, og snart øker enda mer, gir man etter for en snikfavorisering av prestisjespråkene fransk og engelsk, som får en særstilling i det interne skriftlige og muntlige arbeidet.

Men EUs likeverdighetsprinsipp skyldes et ønske om å bryte med språkenes frie spill. I de senere årene er det også blitt en ny oppmerksomhet om de mindre språkenes skjebne. De har fått sine støttebevegelser og beskyttere. Samisk er blitt undervisningsspråk; Norsk språkråd lanserte nylig kampanjen "Si det på norsk" og anbefaler norske ekvivalenter for utenlandske ord som trenger seg inn i norsk. Og nå i Språkåret oppfordres vi også til å lære minoritetsspråkene.

Noen steder hvor to språk møtes, unngår man diskrimineringen ved å bruke et tredjespråk. Slik har man i de senere årene begynt å ta i bruk engelsk i nordisk kommunikasjon med finner eller baltere.

Et vanskelig nasjonalspråk

Men engelsk er et nasjonalspråk, knyttet til en bestemt nasjon og dens kultur, og fremfor alt et vanskelig språk, med et forvokst ordforråd og en uttale som er i utakt med skrivemåten. Selv i Norge, hvor engelskkunnskapene er langt bedre enn i mange andre land i Europa, hører vi konsekvent feiluttale i NRK av de enkleste ord, som colour, love og cup. Andre språk som i utstrakt grad har vært brukt internasjonalt, som fransk og russisk, kan ikke sies å egne seg bedre.

Det trengs altså et språk som er beregnet på å læres som fremmedspråk og brukes internasjonalt, som følgelig ikke er beheftet med alle de eiendommelighetene som vi finner i nasjonale språk og som heller ikke er redskap for noe enkelt lands kultur eller politikk.

Et slikt språk er esperanto, utformet for vel hundre år siden, med en overkommelig grunnstamme av europeiske ord, men med en helt regelmessig grammatikk og en "byggekloss"-struktur som gjør det suverent lett å utvide ordforrådet.

kontaktnett. Utstyrt med verdensforbundets adressebok kan enhver finne fram til folk som behersker esperanto nær sagt overalt i Europa - og mange andre steder i verden ellers - og da møtes man språklig på like fot.

Så når vi i dette Språkåret skal lære nye språk og bidra til å verne om det språklige mangfold, er det gode grunner til å ta esperanto med i utvalget. Den som lærer esperanto, oppnår et brukbart ferdighetsnivå på relativt kort tid, har et språk som kan brukes på tvers av landegrensene, og unngår å gi ensidig støtte til noe bestemt lands kultur og interesser. Javisst åpner språk dører, og det gjelder ikke minst esperanto. Det er det mange som har erfart.

En fremtidsfabel

av László Gados, Ungarn

ÅRET 2001 var Det europeiske språkåret, etter et initiativ fra Europarådet. Årets arrangementer rettet europeernes oppmerksomhet mot språkene som ble brukt i deres område. Til da var det få som hadde tenkt over språkernes rolle og deres betydning, og det gjaldt særlig morsmålet. Annerledes var situasjonen i EUs organer. Den språklige ordningen som hadde fungert siden 1958 viste seg ikke lenger å være brukbar, i og med at antallet språk øket raskt. Ettersom de praktiske problemene utfordret prinsippet om språkernes likeverdighet, fant politikerne språksituasjonen for delikat.

Takket være tiltaket Det europeiske språkåret, begynte Europas innbyggere å tenke mer over språksituasjonen, og etter hvert ble de klar over faren som truet morsmålene deres og følgelig også deres egne interesser. Dessuten ble det klart for dem at det i Europa var et uunngåelig behov for et fellesspråk som var relativt lett å mestre, ved siden av morsmålet. Etter å ha skaffet seg kunnskaper om rollen som esperanto muligens kunne komme til å spille, begynte mennesker som var sensible overfor morsmålenes skjebne, å interessere seg for saken. Også blant folk som hadde lært seg esperanto var det stadig flere som erkjente morsmåletets overmåte viktige rolle og behovet for å forsvare det. Slike mennesker dannet arbeidsgrupper og kampanjer i forskjellige land for å ta opp situasjonen og vurdere mulighetene for felles tiltak. De nådde snart ut til et stort publikum og gjorde politikere, statlige organisasjoner og andre oppmerksom på språkproblemet og om nødvendigheten av offisielle tiltak. Snart kom arbeidsgruppene og kampanjene som var stiftet i de enkelte land til å etablere et europeisk nettverk for å samarbeide for felles interesser.

Som en følge av aktiviteten til denne sivile bevegelsen måtte de forskjellige landenes parlamenter og regjeringer og de styrende organer i EU behandle det europeiske språkspørsmålet og til slutt ta en konstruktiv beslutning. Det ble i prinsippet slått fast at språkene i Europa kan ordnes etter sin betydning for innbyggerne slik: 1. morsmål, 2. nøytralt fellesspråk, 3. andre språk. I skolen er morsmål er det nøytrale fellesspråket obligatoriske fag. I land med språklige minoriteter er også landets offisielle språk obligatorisk. Det ble en omfattende debatt om hvorvidt de(t) offisielle språk skulle rangeres på annen plass, foran fellesspråket, eller om de(t) skulle få tredje plassen, etter fellesspråket. Det ble vedtatt forskjellige løsninger fra land til land. Etter denne prinsipielle avgjørelsen hos EU-kommisjonen og i regjeringene, besluttet de også konkrete tiltak og man begynte å opprette de nødvendige funksjonene. Den nye språklige ordningen begynte da å fungere. Folk lærte det nøytrale fellesspråket - esperanto - ikke bare på skolen men også på kveldskurs og ved selvstudium hjemme. Esperanto utbredte seg raskt, slik at man etter hvert begynte å ta det i bruk internasjonalt istedenfor engelsk. Det ble også en betydelig økning i bruken av det i kommunikasjon med mennesker og forskjellige organisasjoner i andre verdensdeler.

Endelig ble det skapt språklig harmoni i Europa: Hvert etnisk språk kan oppfylle rollen som morsmål; det nøytrale fellesspråk muliggjør lett kommunikasjon overalt i Europa, til og med utenfor Europa, uten at det truer noe annet språk; det bidrar også til å lette innlæringen av andre språk*; og fordi det ikke lenger er det samme presset for å lære engelsk, læres det bare av dem som virkelig trenger nettopp engelsk, mens andre lærer andre språk, alt etter sine behov og interesser.

Lærerseminar i Brasil

Brasil er et land hvor det er betydelig aktivitet omkring esperanto. Til neste år blir det vertsland for verdenskongressen, som skal foregå i Fortaleza, nordøst i landet.

I fjor ble det i Rio de Janeiro for sjette gang arrangert et seminar for lærere om esperantoundervisning. Av de 66 deltakere var det noen som allerede hadde erfaring å undervise i esperanto, som ville bli kjent med nye metoder, mens andre ville ha et grunnlag for å komme i gang. Emnet for årets seminar var "Hvordan undervise barn i esperanto". Det var foredrag og praktiske oppgaver om barnpsykologi, pedagogiske leker, og metoder for å undervise alfabetet og om slikt som farger, frukter, insekter og menneskekroppen.

[*Heroldo* 10.3.2001]

Internasjonalt akademi anerkjent

Akademio Internacia de la Sciencoj (AIS), som har esperanto som hovedarbeidsspråk, ble i fjor høst tatt opp som medlem av Det internasjonale forbund av universitetsprofessorer og -lektorer (OAUPL), en anerkjent organisasjon med et medlemstall på titusener og rådgivende status hos Unesco. Opptaket skjedde på årsmøtet til OAUPL, med et etterfølgende seminar om universitetsutvikling, hvor AIS bidro med et innlegg om "virtuelle universiteter", dvs. om studier formidlet ved internett.

AIS ble stiftet i 1983 med hovedsete i San Marino. Det arrangerer faglige konferanser, kurs og eksamener, ofte i samarbeid med universiteter i forskjellige land, og arbeider for å fremme vitenskapelig kommunikasjon ved bruk av esperanto (se også *Esperanto-nytt* 2/96 s.4).

[*La Ondo* 1/2001 p. 6.1, og forkortet i *Heroldo* 16.2.2001.

Internett - nytt liv for esperanto

Denne artikkelen om ungdommens bruk av esperanto på nettet sto i økonomibilaget til den franske avisen *Le Monde* i januar i år under tittelen «La renaissance de l'espéranto, langue alternative».

"INTERNETT ER esperantos annen ungdom", uttaler Philippe Berizzi, leder for [det franske] Esperanto-ungdomsforbundet i Paris. Og hva kunne vel være mer naturlig enn at dette språket, i sin helhet skapt på 1800-tallet med en universell målsetning, utbreder seg via nettet? Hvis man skriver "esperanto" som søkeord på hvilken som helst søkemotor, vil tusenvis av nettstedsteder dukke opp. De hører til foreninger som finnes i mengder rundt om i hele verden, til personlige hjemmesider, til bibliotek som tilbyr oversatt litteratur, til nettstedsteder om musikk, og mye annet - på esperanto altså. Utilgjengelige for den uinnvidde? Det argumentet holder ikke: De fleste nettstedene viser til kurs, noen gratis, andre ikke, med eller uten direkte retting av oppgavene, hvor man lærer dette konstruerte språket i kun 10 leksjoner. Et språk som mange i en periode har tenkt seg at en dag vil kunne stå imot engelskens dominans.

Det er et hjelpespråk laget for kommunikasjoner med ut fra vanskeligheter som overbevisning. Man kan uttrykke seg flytende og på like fot ved hjelp av esperanto", bemerket Bruno Flochon, nestleder i Frankrikes Esperantoforbund. Det siste år eller to finner flere og flere unge mennesker veien til kontoret til de to franske organisasjonene og, takket være nettkursene, snakker de også esperanto. "Dette er et annet folk, ungt, båret frem av den teknologiske bølgen, ofte er de menn og mange av dem er datakyndige", sier Philippe Berizzi.

Utopier og fordommer

Som et offer for både egne utopier og andres fordommer, så Zamenhofs språk ut til å være gått ut av bruk. Størstedelen av de franske esperantistene hadde lært dette språket rett før siste verdenskrig. Nå finnes det "2000 nye elever per år i Frankrike, uten å regne med dem som lærer det på nettet", sier Bruno Flochon fornøyd, og føyer til: "Periodevis er vi for en kort tid nødt til å stenge nettkursene fordi alle som retter er opptatt". Internett er et medium som later til å være meget naturlig for de esperantotalende. Men det blir ikke gjort noe forsøk på å omvende noen på de fleste nettstedene som dreier seg om esperanto - hverken til det ene eller det andre. "I diskusjonsfora på internett grupperer folk seg vanligvis ut fra hvilke språk de bruker", konstaterer Philippe Berizzi, "men i de esperanto-språklige fora møtes folk allestedsfra - og de diskuterer de samme temaene som andre".

Da dr Zamenhof første gang, i 1887, la fram språket sitt, erklærte han : "Jeg er blitt overbevist om at et internasjonalt språk må være nøytralt og ikke tilhøre noen nasjon." I dag anslås antallet esperantotalende i verden å ligge et sted mellom 3 og 10 millioner*. Dette er riktignok lite sammenliknet med antallet internett-brukere. Men her må man se sporet etter et annet internasjonalt idiom, også det en fri konstruksjon, "nettets esperanto". Det fyller nok ikke den samme funksjon som engelsk, men det åpner likevel for litt av hvert. "Det er noen som har det hyggelig sammen på esperanto", opplyste Umberto Eco for noen år siden. Siden den gang er deres antall blitt mangedoblet.

*For å kunne regne med et så stort antall må vi nok ta med alle som en gang har lært seg noen gloser eller som har fått en innføring i esperantos struktur. Det er ikke foretatt noen opptelling, men de som har en viss oversikt over miljøene, opererer som regel med langt lavere tall for dem som virkelig behersker språket. - Red. anm.

Overnattingstilbud i 80 land

Overnattingshåndboka [Pasporta servo](#) er kommet i ny utgave, med over 1100 adresser i 80 land i alle fem verdensdeler. Årets liste er den mest omfattende hittil. Økningen i forhold til i fjor finner vi i de sentrale vest- og østeuropeiske land, men også i Kongo, Iran og Brasil.

Bruk av tjenesten er ikke avhengig av gjensidighet - også den som ikke kan tilby overnatting hjemme hos seg selv, kan kjøpe adresselisten og ta inn hos de som står oppført der (etter avtale, naturligvis). Det er bare én betingelse: at man behersker esperanto.

Fordelen ved å overnatte på denne måten når man er på reise i utlandet er ikke bare at man slipper utgifter til overnatting på hotell eller herberge; man får også personlig kontakt med noen som er kjent i lokalsamfunnet, og som vil kunne hjelpe med praktiske problemer, og ofte også fortelle om lokale tradisjoner og severdigheter.

Omfattende esperanto-persisk ordbok

Etter over tjue års innsats fra veteranen Aref Azari og en skiftende gruppe medhjelpere er Stor esperanto-persisk ordbok nå endelig kommet ut i år i Iran. Boken er på over 600 sider og av de mange ordbøkene på forskjellige språk

Det er også planlagt en tilsvarende stor ordbok fra persisk til esperanto.

[E-post Reza 11.4.2001 e-ins]

Reiselivsstudium med esperanto

I Bydgoszcz i Midt-Polen er det etablert et 3-årig reiselivsstudium, delvis basert på esperanto. Det er åtte undervisningstimer i uken i esperanto og åtte i engelsk. Kurset er på høyskolenivå og har fra 100 til 200 studenter, hovedsakelig fra Polen, med også fra Albania, Bulgaria og Litauen. Det er lagt opp i samarbeid med Akademio Internacia de la Sciencoj (AIS) se s. 4. Studiet er en avlegger av organisasjonen Monda Turismo, som ble etablert i 1970, og som gjennom sitt reisebyrå Esperantotur har organisert gruppereiser til over 130 land. Det arrangeres flere hundre reiser hvert år, med ca 3 000 deltakere. I rekordåret var over 18 000 kunder med på utenlandsturer. Arbeidsspråket er esperanto, særlig ved de internasjonale kontaktene.

[Heroldo 14.1]

Esperanto som grunnlag for å lære andre språk

DET HAR VÆRT foretatt en rekke skoleeksperimenter fra 20-årene og utover, som synes å vise at et begynnerkurs i esperanto som første fremmedspråk har en gunstig virkning på innlæring av et annet fremmedspråk etterpå.

Det er ikke vanskelig å forstå grunnen. Esperanto er jo enklere og lettere å lære enn andre fremmedspråk, slik at elevene går raskere fram. Dette gir både selvtillit og trening med hensyn til det å lære fremmedspråk generelt, og dessuten kan en del glosser og strukturer fra esperanto finnes igjen i det nye fremmedspråket. Noen av disse forsøkene synes til og med å vise at det lønner seg å ta tiden til esperanto-kurset fra det andre fremmedspråket. Men det har vært fremsatt kritikk på metodologisk grunnlag, og dessuten var de begrenset til europeiske språk.

I Melbourne i Australia ble det på 90-tallet utført et slikt eksperiment, hvor prestasjonene i annet fremmedspråk til elever som på forhånd hadde hatt et års undervisning i esperanto ble sammenlignet med tilsvarende resultater hos andre elever som hadde begynt med et nasjonalspråk - tysk eller japansk. Det annet fremmedspråket kunne være europeisk eller asiatisk - japansk, indonesisk, kinesisk eller koreansk.

Etter et år ble elevene, som var i 12-års alderen, bedt om å fylle ut et spørreskjema. Til spørsmålet om hvilket fremmedspråk de vurderte som viktigst å lære, var det et suverent flertall for japansk. Senere ble de bedt om å vurdere det språket de faktisk lærte. Da var det for signifikante forskjeller for to av faktorene: De som lærte esperanto som gjennomsnittlig ga høyest poengtall for letthet, med tysk på annenplass, mens rekkefølgen var omvendt når det gjaldt språkets stilling som favorittfag. Indonesisk og japansk kom lenger nede. Det var 223 elever som deltok på dette trinnet. 151 hadde engelsk som hjemmespråk, mens 72 hadde et annet hjemmespråk.

Året etter gikk elevene over til et nytt fremmedspråk, og det ble foretatt en vurdering av deres motivasjon og av nivået de hadde oppnådd i det nye språket, samt av taleferdigheten i dette språket. Det ble brukt et 5-trinns skala.

Motivasjon for tredjespråk	Vurdering:	
	lav(1-2-3)	høy (4-5)
De som hadde hatt esperanto	14%	86%
De som ikke hadde hatt det	45%	55%

(Av esperanto-elevene var det ingen som fikk lavest vurdering (1) og bare 1 som fikk nestlavest. Blant de andre var det hhv 13 og 9%.)

Nivå oppnådd i tredjespråket		
De som hadde hatt esperanto	30%	70%
De som ikke hadde hatt det	42%	58%

(I esperantogruppen var det ingen med karakter 1, mens det var 10% blant de andre.)

Taleferdighet i tredjespråket		
De som hadde hatt esperanto	48%	52%
De som ikke hadde hatt det	67%	33%

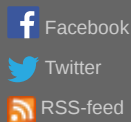
(I dette siste evaluering var det ingen av esperanto-elevene som fikk karakter 1 eller 2, mens det var hhv 12 og 8% for de andre.)

Det var 21-23 elever som hadde hatt esperanto av totalt 280 - 335 som ble vurdert i alt (litt forskjellige antall for de tre delundersøkelsene).

Dette dokumenterer nokså tydelig verdien av esperanto som grunnlag for senere innlæring av andre fremmedspråk. <http://www.education.monash.edu.au/projects/Esperanto>

Norsk Esperanto-Forbund
Olaf Schous v. 18
0572 Oslo

Kontakt oss
Ordbok
Esperanto-Nytt
Informasjon om bruk av cookies

Søk på siden...

Det er ikke tillatt å kopiere eller
bruke innhold fra denne siden uten
tillatelse fra forfatteren.